Maa- ja metsätalousvaliokunta tiistai 31.1.2023 klo 10.30, VNS 15/2022 vp - Lausuntopyyntö, kirjallinen asiantuntijalausunto, Valtioneuvoston selonteko kansallisesta ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmasta vuoteen 2030 Hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa

Metsähallituksen toiminta liittyy useisiin KISS2030 tavoitteisiin ja toimenpiteisiin, keskeisenä erityisesti uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön ja hoitoon, luonnon monimuotoisuuteen, luontopohjaisiin ratkaisuihin ja infrastruktuuriin liittyvät toimet. Metsähallituksen hallinnassa on lähes kolmannes Suomesta: maa-alueita 9 157 000 hehtaaria ja vesialueita 3 419 000 hehtaaria, yhteensä 12 576 000 hehtaaria. Maa-alueista noin puolet ovat talouskäytössä olevia monikäyttömetsiä ja puolet suojelualueita, retkeilyalueita tai muita rajoitetun käytön alueita. Metsähallitus myös ylläpitää monikäyttömetsissä muille tienkäyttäjille avoimia omia metsäteitä 36 000 km ja on tieosakkaana 6 000 tiekunnassa (27 000 km). Metsähallitus Metsätalous Oy panostaa tienpitoon noin 20 milj. € vuosittain.

Metsähallitus suhtautuu myönteisesti roolinsa KISS2030 tavoitteiden ja toimenpiteiden toimeenpanossa. Yhtenä vastuutahona Metsähallitus mainitaan seuraavissa toimenpiteissä:

- Toimenpide 11.1 Kehitetään suojelualueverkostoa ja sen hoitoa tutkimustietoon perustuen
- Toimenpide 11.2 Ennallistetaan ja hoidetaan heikentyneitä elinympäristöjä luonnon sopeutumiskyvyn parantamiseksi
- Toimenpide 11.3 Otetaan huomioon ilmastonmuutoksen vaikutukset lajien ja luontotyyppien suojelun suunnittelussa ja toteutuksessa sekä toimien laajuudessa
- Toimenpide 15.1 Kehitetään osaamista ja huolehditaan kulttuuriperinnön ja -ympäristön hoidon riittävistä resursseista
- Toimenpide 15.2 Kehitetään kulttuuriperintöön ja -ympäristöön kohdistuvien ilmastonmuutoksen vaikutusten arviointia

KISS 2030 tavoitteet ja toimenpiteet ovat monilta osin yhteneväisiä juuri lausunnolla olleen kansallisen biodiversiteettistrategian tavoitteiden ja toimenpiteiden kanssa. Kaikkia kansallisia strategioita, mukaan lukien kansallinen metsästrategia, tulee toteuttaa tiiviisti keskenään synergiassa kustannustehokkaan ja -vaikuttavan toiminnan varmistamiseksi, sisältäen myös käyttöön otettavat seurantamittarit. Monimuotoinen ja elinvoimainen luonto on parhaiten vastustuskykyinen ilmastonmuutoksen paineiden lisääntyessä. Koko yhteiskunnan sopeutuminen ilmastonmuutokseen on tärkeää varmistaa.

PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland
kirjaamo@metsa.fi

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7

Tavoite 1 "*Sopeutuminen on integroitu valtioneuvoston ja ministeriöiden strategiseen suunnitteluun ja ennakointiin vuoteen 2030 mennessä*" korostaa hyvin suunnitelman toimien etenemistä eri sektoreille toimeenpantaviksi. KISS2030-tavoitteisiin tulee sitoutua ylivaalikautisesti johdonmukaisen toteuttamisen varmistamiseksi. Ilmastonmuutokseen varautumiseksi tarvitaan tutkimukseen perustuvaa tietoa ja monipuolista seurantaa. Ilmastonmuutoksen vaikutukset huoltovarmuuteen tulee tunnistaa kattavasti (esimerkiksi tieverkko, talviteiden käyttömahdollisuuksien vähentyminen). Monipuoliset, tutkimukseen perustuvat skenaariot auttaisivat hahmottamaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia mm. yhteiskuntaan, elinkeinoihin, luonnonvaroihin ja huoltovarmuuteen. Myös teknologista kehitystä tarvitaan muuttuvissa maasto-olosuhteissa.

Metsähallitus edistää jo nyt määrätietoisesti KISS2030 tavoitteita. Heikentyneiden elinympäristöjen ennallistaminen ja hoito sekä elinympäristöjen kytkeytyneisyyden parantaminen edesauttavat luonnon edellytyksiä sopeutua ilmastonmuutokseen. Valtioneuvoston hyväksymän Helmi-elinympäristöohjelman tavoitteena on vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvata luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja hilliten samalla ilmastonmuutosta ja edistäen siihen sopeutumista. Metsähallituksen Luontopalvelut on ohjelman suurin yksittäinen toteuttaja. Luontopalvelut toteuttaa Helmi-ohjelmassa asetettuja soiden ja metsien ennallistamisen, lintuvesien ja –kosteikkojen, perinnebiotooppien, pienvesien ja rantaluonnon kunnostuksen ja hoidon sekä metsäisten elinympäristöjen luonnonhoidon tavoitteita. Metsähallituksen Eräpalvelujen tehtävä ohjelmassa on vieraspetojen eli minkin ja supikoiran hävittäminen arvokkailla lintuvesialueilla. Metsähallitus Metsätalous Oy osallistuu ohjelmaan omistajapolitiikan mukaisella panostuksella ja toteuttaa työt omalla tulosrahoituksellaan. Valtion monikäyttömetsille asetetut Helmi-ohjelman tavoitteet koskevat soiden ennallistamista, lehtojen ja paahdeympäristöjen hoitoa, tulenkäyttöä ja vaellusesteiden poistoa. Lisäksi tavoitteita ollaan lisäämässä virtavesien kunnostuksen osalta. Helmi -töiden toteutusta pyritään yhdistämään Metsähallituksen vastuualueiden ja muiden toimijoiden töiden toteutuksen kanssa. Yhteistyöllä saavutetaan synergiaetuja ja laajempaa vaikuttavuutta. EU:n biodiversiteettistrategiasta ja EU:n ennallistamisasetuksesta johtuvat tavoitteet kasvattanevat jatkossa toimien volyymiä.

Metsähallituksen Luontopalvelut on juuri päivittänyt suojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelun periaatteet, joissa ilmastonmuutosnäkökohdat otetaan läpileikkaavasti huomioon verkoston hoidossa. EU:n biodiversiteettistrategiaan ja Suomen kansallisten sitoumusten valmisteluun liittyen Metsähallitus päätti keväällä 2022 käynnistää kartoitustyön, jossa selvitettiin potentiaalisten OECM-

PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland
kirjaamo@metsa.fi
Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7

alueiden määrää ja sijaintia valtion mailla. Tehdyn selvityksen avulla haluttiin edistää Metsähallituksen strategisia tavoitteita luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi sekä tukea EU:n biodiversiteettistrategian toimeenpanoa.

Metsähallituksen mielestä toimenpide 10.3 "*Kehitetään ja toimeenpannaan valuma-aluekohtaisen suunnittelun toimintamalli, joka sisältää maa- ja metsätalouden sekä rakennettujen alueiden vesienhallinnan tarpeiden yhteensovittamisen*" on hyvä ja toteuttaa useita tavoitteita. Se edistää paitsi ilmastonmuutokseen sopeutumista, myös monimuotoisuuden tilan parantamisen ja vesiensuojelun tavoitteita. Toimintamallin keinovalikoimaan kannattaa sisällyttää myös valuma-alueiden ennallistaminen. Toimintamallilla on vahva synergia myös mm. EU:n ennallistamisasetuksen toimeenpanoon.

Maankäytön suunnittelun sekä alueiden hyvän ja oikea-aikaisen hoidon merkitys sekä suojelualueilla että monikäyttömetsissä luonnon monimuotoisuuden ja monien ekosysteemipalvelujen ylläpitäjänä on korostunut ilmaston muuttuessa. Metsähallitus pitää hyvänä, että ilmastonmuutoksen aiheuttama uhka luonnon monimuotoisuuden säilymiselle otetaan suunnitelmassa huomioon paitsi suojelualueverkoston kehittämisessä ja hoidossa (toimenpide 10.2), myös muualla alueiden ja luonnonvarojen käytön yhteydessä. Monimuotoisuuden edistäminen myös suojelualueiden ulkopuolella on tavoitteen toteutumisen kannalta tärkeää, esimerkiksi talousmetsien luonnonhoidon keinoin (toimenpiteet 11.1 ja 11.2). Suojelualueverkoston kytkeytyneisyyden vahvistaminen osana ilmastonmuutokseen sopeutumista on jo käytössä Metsähallituksen alue-ekologisessa suunnittelussa. Monikäyttömetsien ratkaisuilla alue-ekologisessa suunnittelussa (metsänkäsittelyjen ulkopuolella olevat luontokohteet ja rajoitetun metsätalouden kohteet) tuetaan monimuotoisuuden säilymistä ja paranemista suojelualueilla ja monikäyttömetsissä, kehitetään suojelualueita lähiympäristöineen ekologisesti paremmin toimiviksi kokonaisuuksiksi, lisätään monimuotoisuusytimien kytkeytyvyyttä ja lajiston selviytymismahdollisuuksia monikäyttömetsissä.

Konkreettisia keinoja ilmastonmuutoksen sopeutumiseen metsänomistajatasolla tarvitaan. Ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, toimien tarpeessa ja niiden vaikutuksissa voi olla eroja Etelä- ja Pohjois-Suomen välillä. Metsähallitus varmistaa hyvällä, kasvupaikkaan soveltuvalla metsänhoidolla, oikealla puulajivalinnalla ja nopealla uudistamisella, että metsät kasvavat hyvin ja sitovat yhä tehokkaammin hiilidioksidia ja tuottavat uusiutuvaa puuraaka-ainetta. Turvemaiden käsittelyssä huomioidaan entistä paremmin niiden ilmastovaikutukset ja vesiensuojelu. Metsätalouden piiriin lukeutuvien ojitettujen turvemaiden hiilitase-estimaattien avulla pystytään tällä

PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland
kirjaamo@metsa.fi
Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7

hetkellä tarkastelemaan hilakohtaisesti eli yhden hehtaarin pinta-alalta sekä puuston että maaperän hiilitasetta. Hiilitaseita voi hyödyntää metsätalouden toimenpiteiden ennakkosuunnittelussa ja eri mittakaavoissa tehtävän metsäsuunnittelun päätöksenteon tukena. Metsähallitus ottaa metsänhoidon keinoin huomioon myös ilmastonmuutoksen mukanaan tuomat muuttuvat sääolot ja tuhoriskit. Monikäyttömetsissä pienennetään lumi-, metsäpalo ja tuulituhoriskiä valitsemalla kasvupaikalle sopiva puulaji, suosimalla vaihtelevaa metsikkörakennetta ja tekemällä varttuneiden taimikoiden ja kasvatusmetsien harvennukset oikea-aikaisesti ja sopivan voimakkaasti. Metsänhoidon keinoja ovat myös lahopuun lisääminen monikäyttömetsissä aktiivisin toimenpitein. Metsähallitus Metsätalous Oy:n ympäristöoppaan ohjeistuksen mukaan kuollutta puuta ei korjata enää lainkaan, eläviä säästöpuita jätetään aikaisempaa runsaammin ja tekopökkelöitä valmistetaan hakkuiden yhteydessä.

Metsähallitus on toteuttanut hallinnassaan olevilla valtion mailla valuma-aluelähtöistä suunnittelua monissa hankkeissa ja toimintatapa on yhä useammin lähtökohtana monikäyttömetsien hoidossa. Valtion omistaminen maiden - monikäyttömetsien ja suojelualueiden- muodostamat kokonaisuudet antavat valuma-alueen näkökulman hyödyntämiseen erinomaisen mahdollisuuden. Tervetulleena kehittämismahdollisuutena Metsähallituksessa nähdään maanomistajatahojen yhteistyö valuma-aluelähtöisessä suunnittelussa ja toteutuksessa. Metsähallituksella voisi olla annettavaa toimintamallin kehittämisessä ja toimeenpanossa. Metsähallitus on kehittänyt mallin, jossa ei kunnosteta vain puroja vaan kokonaisia valuma-alueita. Kuntoon saadaan puron lisäksi myös sitä ympäröivät metsät ja suot. Tavoitteena on myös tunnistaa riskikohteet ja suunnitella ne toimenpiteet, joiden avulla valuma-alueelta huuhtoutuvan kuormituksen määrää voidaan rajoittaa halutulle tasolle.

Metsähallitus pitää kulttuuriperinnön ja -ympäristön tavoitteita ja toimenpiteitä tärkeinä, ja näkee oman roolinsa niissä merkittävänä. Suojelualueilla erityisen merkittäväksi nousee kulttuuriympäristöjen ja niiden perinnebiotooppien sekä rakennusperinnön hoidon käytännöt monimuotoisuuden ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen näkökulmista. Metsähallitus pitää RYHTI-hankkeen tavoitteita erittäin tärkeinä tiedon tallentamisen, seurannan, pitkäaikaissäilyttämisen yhteen toimivuuden ja hyödynnettävyyden kannalta. Monikäyttömetsissä toteutettiin vuosina 2010–2015 Kansallisen metsäohjelman mukainen kulttuuriperintöinventointihanke, jossa talouskäytössä olevia metsiä sekä kitu- ja joutomaita inventoitiin yhteensä lähes neljän miljoonan hehtaarin verran. Hankkeen aikana näiltä alueilta dokumentoitiin yli 10 000 kohdetta, jotka sisälsivät yli 100 000

PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland
kirjaamo@metsa.fi

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7

yksittäistä rakennetta. Vanhimmat kohteista olivat lähes 10 000 vuoden takaa ja nuorimmat 1960-luvulta.

Kaikkien suunnitelman toimenpiteiden toteutumiseen ohjaa tavoite *"Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi"* toimenpide 1.4 *"Varmistetaan ilmastonmuutokseen sopeutumisen sisällyttäminen osaksi virastojen ja muiden organisaatioiden tulosohjausta"*. Omistajapoliittinen ohjaus sekä Maa- ja metsätalousministeriön sekä Ympäristöministeriön tulosohjaus ovat keskeisiä suunnitelman jalkauttamiseksi Metsähallituksessa, ottaen huomioon siihen tarvittavat riittävät resurssit.

Monimuotoisuus- ja ilmastonäkökohdat huomioon ottava uusi tutkimustieto on tarpeen myös mahdollisimman vaikuttavan suojelualueverkoston hoidon toteuttamiseksi ja toimenpiteiden kohdentamiseksi. Tämä edellyttää myös toimenpiteiden seurantaa: nykyisten vaikutusseurantojen jatkamista sekä uusien seurantojen harkittua käynnistämistä sekä suojelualueilla että monikäyttömetsissä. Esimerkiksi koko maan kattava Valtakunnan metsien inventointi on erinomainen työkalu tiedon tuottamiseksi metsien ja metsävarojen kehityksestä.

PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland
kirjaamo@metsa.fi

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7